

GELLERUP ER ET SANSELIGT STED

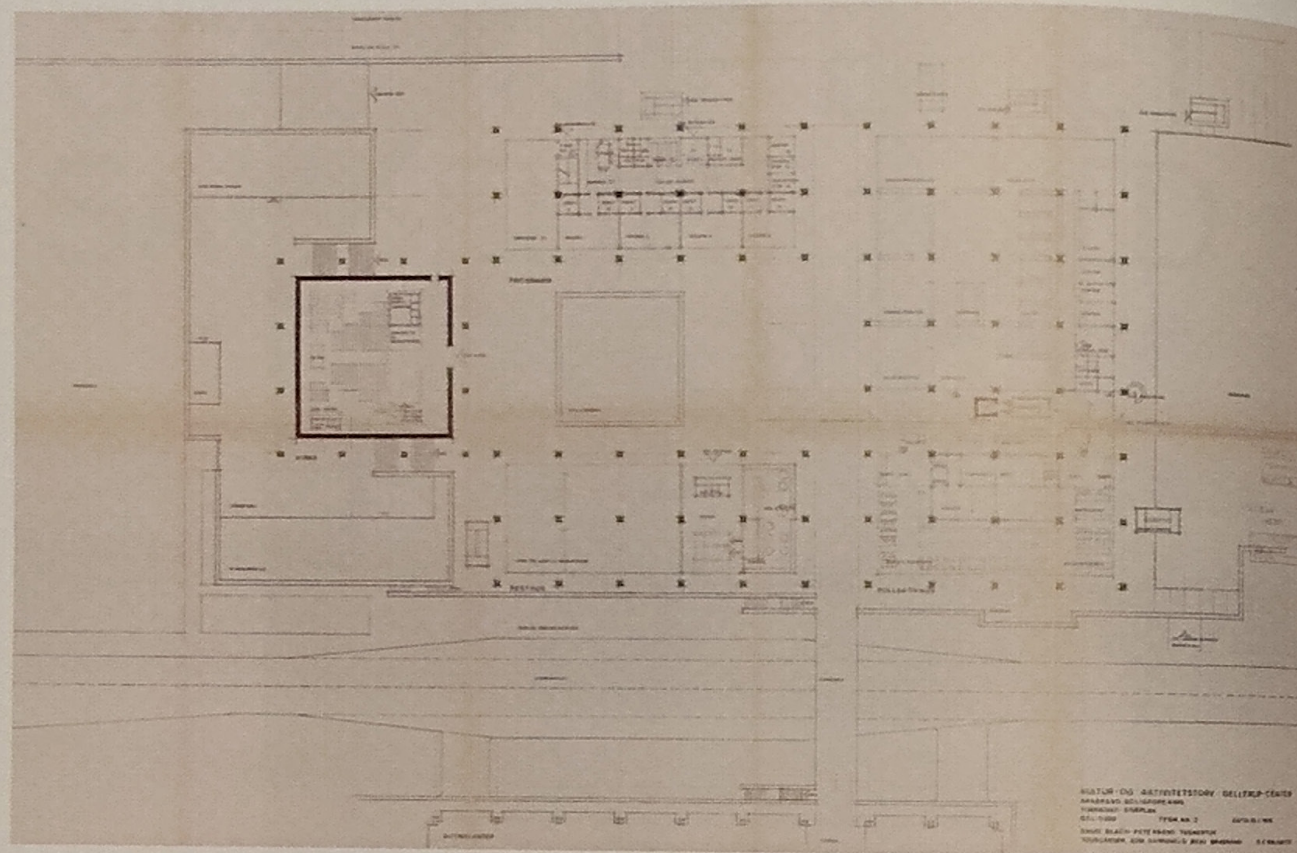
Gellerup, 1972. Foto: Thomas Pedersen og Poul Pedersen

Interview med Anna Mette Exner ved Anne Pind

Arkitekt Anna Mette Exner er ikke i tvivl om Gellerupplanens arkitektoniske kvaliteter. Men det er svært at gøre kvaliteterne synlige for andre, hvis de ser på betonen gennem ghetto-briller. Så ligner blokkene bare problemer. Som man kan komme af med, hvis man river dem ned. Men hvad kan der ske, hvis man kigger på planen med nye øjne? Der kan ske dét, at man bliver grebet af betonen.

Gellerup, 1972. Foto: Thomas Pedersen og Poul Pedersen

Kultur- og aktivitetstov, Gellerup. Stueplan. Tegning: Knud Blach Petersens Tegnestue

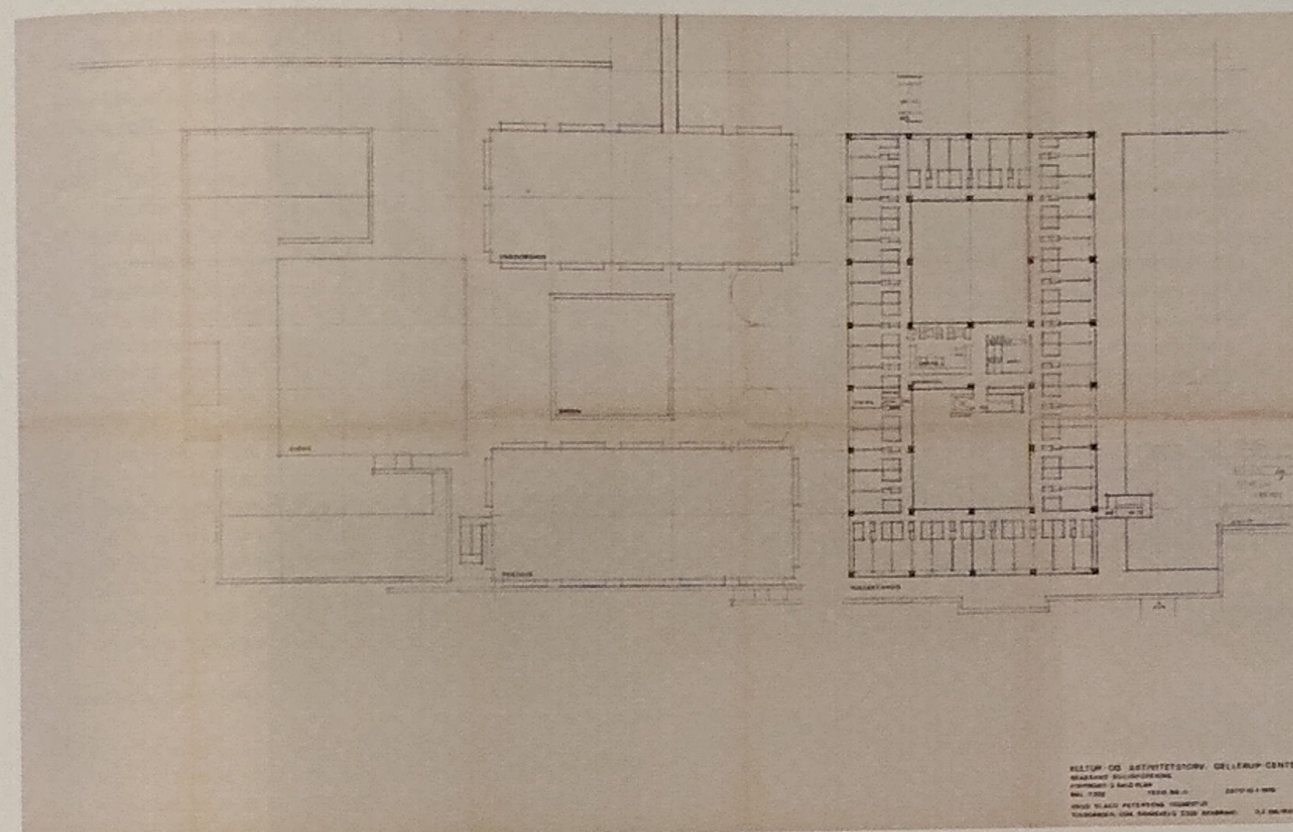
Anna Mette Exner har rykket sin tegnestue ud til Kollektivhuset i Gellerup. Bygningens øverste etage var oprindeligt tegnet til bofællesskaber for ældre. Nu bor der en stribe kreative virksomheder, side om side, i de små lejligheder. Da Gellerup åbnede for 50 år siden, rummede Kollektivhuset en stribe offentlige – og kollektive – funktioner: bibliotek, cafeteria, aktivitetsrum, gymnastiklokalet, øvelokaler, billiardklub, teater, bemandede hall/foyer. I dag er det truet af nedrivning. Kommunen har planer om at flytte ud af biblioteket i stueetagen. De nye beboere, med Exner og tegnestuen Hele Landet i spidsen, kæmper for, at huset bliver en del af Gellerups fremtid. For der er masser af sociale rum i og omkring Kollektivhuset og dets nærmeste naboer, Ungdomshuset og Festhuset. Af netop den karakter, som man efterspørger i helhedsplanen.

Hvorfor flyttede du din arkitektvirksomhed til Gellerup?

AME Jeg har altid følt en smerte, når jeg kørte forbi Gellerup. Fordi Gellerup repræsenterer en polarisering i samfundet. Samtidig har jeg også altid haft en drøm om at arbejde med det almene. Da helhedsplanen begyndte at blive omtalt i medierne, kunne man mærke en ny energi. Nogen ville gøre noget nyt. Hvis jeg virkelig ønsker et samfund, der overkommer polarisering, må jeg tage imod den invitation, der kommer. Derfor gik jeg over broen, over Gudrunvej og ind i Planen.

Det var en åbenbaring! På afstand ser Gellerup stor og borgagtig ud. Når man kommer ind, opdager man, at der er grønt og masser af plads. Gellerup er et sanseligt sted. Men der ligger en jernring omkring Gellerup. Mentalt. Nu kommer den Gyldne Port (prøveblok, der renoveres af Vandkunsten). Den er et signal til omverdenen, der siger: Vi slår hul i jernringen, kom ind til os, og vi kommer ud til jer. Man ser hullet i blokken på lang afstand. Det er et andet billede end det, der plejer at komme ud af Gellerup. Det er en måde at tage magten tilbage fra medierne, der ellers bare viser brændende biler.

Hvad er det, folk udefra ser, når de ser på Gellerup?

Kultur- og aktivitetstov, Gellerup. 2. sal. Tegning: Knud Blach Petersens Tegnestue

AME Når medierne skal vise et billede af betonslum, så tager de et billede af Kollektivbygningen. Den bliver symbol på alt det dårlige. En bygning, der er så fantastisk. Når vi ser betonen og ved, den er fra Gellerup – så ser de fleste forfaldet, ghettoen, parallelsamfundet, utrygheden, nærværket, de fremmede, det opdelt samfund. Vi har ghettobriller på. Vi tror, vi ser beton, selv om det i virkeligheden er det andet vi ser. Og derfor kommer vi til konklusionen, at betonen må væk, at den må rives ned, så vi kan komme videre. Men det er et bedrag at tro at bygningerne er skyldige. Vi tror, at vi fjerner problemet. Det gør vi ikke. Vi fjerner historien.

Hvad er din holdning til nedrivning?

AME Jeg er for transformation. Vi skal ikke bevare hvad som helst. Det er okay, at man river nogle blokke ned. Det har Gellerup brug for – flere historier, flere variationer. Den overordnede historie i helhedsplanen er *Fra boligkvarter til bydel*. Det er klogt, synes jeg. Men man skal ikke glemme, at der er – og var – masser af bymæssige værdier herude allerede. Paradoksalt nok er der blevet revet en skole ned, en vidunderlig kollegieby står for tur, institutioner og måske Kollektivhuset og dets naboer. Og så står man kun med boliger. Gellerup

blev jo ikke opført som en boligby. Det er tænkt som mere end det. Det er en by.

Kan du beskrive ankomsten til Kollektivhuset i Gellerup?

AME Når man går over broen fra City Vest, kommer man til en lille velproportioneret plads, i menneskelig skala med en varieret, sammenhængende arkitektur omkring sig. Der er passage, smøge, plads og udgik. Pladsen er åben i hjørnerne, samtidig med at den er veldefineret. Træerne står på midten og giver skygge om sommeren. Der er kolonnader og åbne underetager hele vejen rundt som i en italiensk by. Det er bygget til menneskelig kontakt gennem ruden.

Når man kommer op i bygningen, er man hævet over gadeniveau, og man har kontakten til omverdenen gennem de store facadepartier og altaner. Indadtil har man kontakten til de andre på tværs af de indre atriumgårde.

Det er et hus, der er sindssygt godt strikket sammen. Vi har så travlt med at hade den her periodes byggerier. Pludselig står vi uden, og så har vi mistet værdifuld arkitektur. I Odense rev man midtaldersbyen, hvor de fattige boede, ned. Resultatet er, at man har smadret Odense centrum. Man var ved

Gellerup, 1972. Fotos: Thomas Pedersen og Poul Pedersen

at gøre det samme i Aarhus bymidte. Vi er så ufri i forhold til tidsånden, også os arkitekter.

Hvad kendetegner Knud Blach Petersens arkitektur i Gellerup?

AME Det er en meget speciel arkitektur. Den er monumental og på sin vis ret barsk. De store boligblokke har et uendeligt grid fra top til bund, der fortæller den samme historie hele vejen op. I modsætning til ældre bygninger, der fortalte om et hierarki med flottere detaljer hos de rigeste, der boede i de nederste etager. Dengang var det tydeligt, at der var forskel på folk. Det er det ikke her, og det er et bevidst arkitektonisk valg, der udtrykker lighed. Den fattige bor dør om dør med professoren. Knud Blach Petersen har brugt krudt på god bo-kvalitet til mennesker i Gellerup, ikke flædeskum på facaden. Udadtil har arkitekturen et karsk udtryk, indadtil er den menneskelig, varm og utrolig funktionel. Arkitekter er ikke nær så gode til at lave lejlighedsplaner i dag. Lejlighederne i Kollektivhuset er så gennemtænkte. Eminent, effektivt og smukt planlagte.

Hvordan er det at være inde i sådan en lejlighed?

AME Fra midten af den lejlighed, jeg arbejder i, kan jeg se til Samsø, jeg kan se Åbyhøjkvarteret, parkeringspladsen foran City Vest, busser der kommer og går, jeg kan se min altan og snakke med dem, der sidder derude. Jeg kan stikke hovedet ud og råbe en besked til nogen på gaden. Jeg kan læse mig tilbage, og se himmelen, uden at forholde mig til nærmiljøet. Jeg kan lukke skydedørene mellem rummene, så jeg sidder alene, eller åbne dem, så jeg har kontakt til de andre. Vender jeg mig i retning mod indgangsdøren, ser jeg igennem min bolig og videre ud til gangen, som jeg deler med de andre, jeg kan se helt ud til lysgården og se op til himmelen og skyerne. Lyset vælter ind. Jeg kan se tværs over atriet, om der er nogen, der spiser frokost.

Det hele er tegnet med en social bevidsthed. Arkitekturen er tænkt indefra og ud. Knud Blach Petersen tegnede til menneskekroppen og tænkte over, hvad arkitekturen gør ved mennesker. I dag bygger vi en del, som skal se ud af noget, mere end det skal indeholde noget. Man skælder ud på de her betonbygninger, fordi de ikke ser ud af noget særligt. Men man kommer ikke ind og ser, hvad de rent faktisk indeholder.

Tager helhedsplanen højde for de indre kvaliteter?

AME Da Aarhus Kommune og Brabrand Boligforening i 2008 udskrev konkurrencen om dispositionsplanen, ønskede de "massive fysiske forandringer, et helt nyt udseende". Det var et konkurrenceparameter. Så kom der bl.a. et forslag, hvor arkitekterne ændrede en facade på en lav blok, så den lignede en række små individuelle byhuse med saddeltage. De forklede den og skjulte dens oprindelige identitet. Det nye måtte

ikke forveksles med det gamle. Det svarer til at tage alle de brunøjede og give dem blå kontaktlinser på. I stedet for at se problemet i øjnene. Der bor nogle mennesker i Gellerup, som danskerne ikke har lyst til at se på. Der bor 6000 mennesker herude. De er forskellige.

Problemet er, at man sætter i gang med at tegne bygninger uden at undersøge den eksisterende arkitektur. Uden at gå ind og se på stedets kvaliteter. Der bliver sendt et signal om, at det nye skal være vildt og anderledes. Nu kommer der et byggeri med klodser, der vælter rundt, og en biograf på skæve søjler. Og et højhus på 20 etager. Hvorfor? Det er, fordi man ikke er dygtig nok til at tage udgangspunkt i det eksisterende. Der er brug for det, som de her bygninger kan.

Gellerup er en ven, der åbner sit hjerte, ikke en fjende, der skal slås ned.

Anna Mette Exner er arkitekt MAA, og indehaver af tegnestuen Anna Mette Exner Arkitektur ApS, der har kontor i Kollektivhuset i Gellerup.

FAKTA

Oktober 2016: Anna Mette Exner Arkitektur ApS flytter ind i Kollektivhuset. Involverer sig lokalt og taler for bevarening af Gellerup Kulturcenter.
November 2017: Hele Landet ApS flytter ind i Kollektivhuset.
Februar 2018: Silie Askefær Bjørn, Hele Landet Arkitektur ApS, Paw Simon Krogh, erhvervsmand opvokset i Gellerup, og Anna Mette Exner danner gruppen Kollektivbyen, som siden har arbejdet for at købe og puste nyt liv i Kollektivhuset.
Marts 2018: Anna Mette Exner udarbejder prospektet 'Vision for Gellerup Kulturcenters genopstandelse'.

ARKITEKTEN

Vol. 120

Nov. 2018

09

BOLIG 2